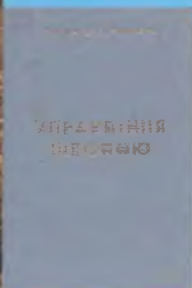

УПРАВЛІННЯ

ЯКІСТЮ ОСВІТИ:
ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЇ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ	
1.1 Утвердження державно-громадського оцінювання якості вищої освіти в Україні як чинник її перспективних парадигмальних змін (Шевченко С.О.).....	7
1.2 Теоретичні основи адаптивного управління (Єльнікова Г.В.)	28
1.3 Управління процесом формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників в умовах соціального партнерства (Сушенцева Л.Л.).....	61
1.4 Профільно-професійна освіта регіону: теоретико-методологічний аспект (Самодрин А.П.).....	92
1.5 Інформаційно-аналітична діяльність керівників у забезпеченні якості управління професійно-технічними навчальними закладами (Петренко Л.М.).....	105
1.6 Роль інтелектуальної власності в управлінні науково-педагогічною та інноваційною діяльністю у вищих навчальних закладах (Корогод Н.П.).....	124
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	
2.1 Теоретичні і практичні підходи до організації особистісно-орієнтованого навчання студентів у регіональному ВНЗ (Житник Н.В.)	153
2.2 Організаційно-педагогічні умови управління самостійною роботою студентів (Кучер З.С.)	176
2.3 Активізація пізнавальної діяльності учнів: теоретичний аспект (Сушенцев О.Є.).....	204
2.4 Якісна освіта як процес формування образу життєво компетентної людини (Яковлева В.А.)	228
2.5 Нові підходи до організації виховної роботи зі студентами в умовах євроінтеграції вищої освіти (Абдулов Р.М.).....	244
2.6 Зміна виховної парадигми вищої освіти та професіоналізм викладача як умови якості підготовки фахівців (Лучанінова О.П.)	261

РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

✓ 3.1	Методологічні засади якості підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності (Савченко Л.О.)	290
✓ 3.2	Теоретичні та методичні засади стратегії реалізації системного підходу до діагностування рівня інформаційної культури майбутнього учителя дисциплін технологічного циклу (Волкова Н.В.).....	320
✓ 3.3.	Системний підхід у забезпеченні якості дизайн-підготовки майбутніх учителів технологій (Кучер С.Л.).....	351
✓ 3.4.	Модернізація методичної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання на основі комп'ютерних технологій (Кулінка Ю.С.)	378
✓ 3.5.	Модельовання педагогічних ситуацій як засіб формування професійної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей (Савченко К.Ю.)	405
✓ 3.6.	Методи формування композиційних умінь у художній педагогічній практиці (Щербина В.Г., Щербина Д. В.)	433
	ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	451

3.2 Теоретичні та методичні засади стратегії реалізації системного підходу до діагностування рівня інформаційної культури майбутнього учителя дисциплін технологічного циклу

Розвиток суспільства доводить, що освіта є одним із визначних факторів виживання та розвитку цивілізації. Питання її змісту, якості та вдосконалення входять до числа першочергових проблем людства.

Проте стрімкість наукового поступу суспільства, поглиблення його перетворюючого впливу на всі аспекти людської життєдіяльності та відповідне розширення освітніх завдань спонукали вчених до усвідомлення недоліків концептуальної основи, що визначили сучасну освітньо-педагогічну діяльність. Перегляд теоретико-методологічних основ навчально-виховного процесу сприяв виникненню нового поняття – „інформатизація суспільства” та, відповідно до нього, – „інформатизація освіти”. Спочатку концептуальна спрямованість інформатизації освіти була визначена словосполученням „комп’ютерна грамотність”, яке поступово поширилося до поняття „інформаційна культура”. Останнє розглядаємо як окремий феномен, складне особистісне утворення, що ґрунтується на комп’ютерній грамотності, але не вичерпується нею.

Актуальність формування інформаційної культури та грамотності студентів пов’язана також із розширенням впливу на молодь засобів масової комунікації, відтак зумовлює необхідність особистісно зорієнтованого підходу до розвитку критичного мислення студентів, становлення захисного механізму до значного впливу засобів масової комунікації, що пропагують насильство та агресивність.

Історія розвитку поняття культури надто складна і суперечлива, має періоди злету й падіння, ренесансу й драматизму, в процесі яких вона постійно розвивалася, ускладнювалася, ставала різноплановою.

В основі будь-якого аналізу, тим більше настільки складної проблеми як формування інформаційної культури студентів, повинен лежати попередній досвід розвитку педагогічної науки й практики роботи вищої школи в їхньому історичному вимірі. У

світлі зазначеного особливо важливий передовий педагогічний досвід, що є носієм нових знань про виховання й навчання студентства. Принципове значення має світовий педагогічний досвід, нові наукові знання в галузі суспільних наук.

Зупинимося спочатку на аналізі понять „культура” й „інформаційна культура”. Для цього ми використали довідкову літературу, теоретичні джерела з філософії, психології й педагогіки.

Культура – неоднозначне поняття (культура праці, культура поведінки, культура націй, людини, педагогічна культура й ін.).

Під культурою (від лат. culture – виховання, освіта, розвиток, шанування) суспільства розуміють деяку сукупність матеріальних і духовних досягнень, що відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства і втілюються в результатах продуктивної діяльності людини. Культура – це сфера духовного життя суспільства, що являє собою систему виховання, освіти, духовної творчості, а також установи й організації, що забезпечують їхнє функціонування – школи, вищі навчальні заклади, музеї, театри і т.п. У той же час під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння певною галуззю знань або діяльністю (культура виробництва, праці, поведінки, спілкування, побуту, правова, моральна, етична, економічна, екологічна і т.п.). Культура містить у собі предметні результати діяльності людей (машини, споруди, результати пізнання, твори мистецтва, норми моралі й права і т.п.), а також людські сили і здібності, реалізовані в діяльності (знання, уміння, навички, рівень інтелекту, морального й естетичного розвитку, світогляд, засоби і форми спілкування людей) [9, с. 6-18].

Серед великої кількості визначень поняття „культура” можна виділити такі основні положення: суть культури – гуманістична: людинотворча, яка полягає в конкретизації загальнолюдських цінностей щодо кожної людини; продуктом і одночасно творцем культури є людина; головне джерело культури – діяльність людини; культура включає в себе способи і результати діяльності людини. Культура розглядається як механізм, що регламентує і регулює поведінку й діяльність людини, а сама людина є її носієм і ретранслятором, тобто культура – специфічно людський спосіб буття, який визначає

весь спектр практичної та духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою.

За словником російської мови С. Ожегова, культура – „сукупність досягнень людства у виробничому, суспільному й розумовому відношенні, а також високий рівень чого-небудь, високий розвиток, уміння” [23, с. 268].

Філософський енциклопедичний словник подає наступне тлумачення поняття: „культура – специфічний спосіб організації й розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної й духовної праці, у системі соціальних норм й установ, у духовних цінностях, у сукупності відносин людей до природи, між собою й до самих себе. Культура характеризує також особливості поведінки, свідомості й діяльності людей у конкретних сферах громадського життя” [31, с. 292].

У сучасній культурології подано глибокий аналіз еволюції поняття „культура”, починаючи від античних часів і завершуючи сьогоденням. Наукова література містить величезну кількість визначень цього поняття. У період із 1871 по 1919 рік запропоновано сім визначень поняття „культура”, у наступні 1920-1950 роки – 157 визначень, а в 1968 році А.Моль нарахував 250 визначень [21, с. 22].

Найбільш привертають увагу концепції культури, розроблені й запропоновані світовій науці вітчизняними філософами-культурологами в 60-70-ті роки ХХ століття. Так, М.Каган узагальнив різні трактування поняття й запропонував такі підходи до класифікації концепцій культури [12, с.31]:

- аксіологічний, представники якого розглядають культуру як сукупність цінностей, створених людиною (Г. Францев [32], Н. Чавчавадзе [33]);
- технологічний, коли культура визначається як специфічний спосіб діяльності людей (Е. Маркарян [20]);
- семіотичний, що дає змогу розглядати культуру як сукупність знакових систем, за допомогою яких передається соціальна інформація від покоління до покоління (Ю. Лотман [18]);
- евристичний, де культура визначається як характеристика творчої діяльності людини, її здатність створити щось нове (А. Арнольд [1], Л. Коган [13]);

– сумативний, представники якого вважають культуру сумою різноманітних процесів і результатів діяльності людини (Е.Соколов [29]).

Згодом поняття „культура” уточнювалося, поглиблювалося, з’явилися нові підходи до його визначення. Так, Л. Коган відстоює предметно-ціннісний підхід, згідно з яким культура є сукупністю матеріальних і духовних цінностей. Прибічники інформаційно-семіотичного напрямку стверджують, що культура – це сукупність не спадкової інформації, способів її організації та збереження. Стрижнем цього ланцюжка є діяльнісний підхід, який передбачає наявність у культурі загального способу людського існування, діяльності, що виявляються в різних процесах [13].

Як „археологію знань” визначав культуру М. Фуко і „пам’ять світу” А.Моль. Правомірність останнього трактування не тільки з суспільствознавчої, але й із природничо-наукової точки зору доводить порівняння із позиції структурно-функціонального підходу до феномену індивідуальної пам’яті людини й культури [21].

Як свідчать численні дослідження С. Бочарова, [3], В. Бурлакова [4], Л. Виготського [5], У. Джеймса [8], Р. Ілюченко [10], Л. Лебедевої [16], Б. Ломова [17], Н. Меньшикової [16], Дж. Міллера [34], Г.Сухорукової [16], найбільш загальною рисою в структурному аспекті є сигнальний характер процесів кодування-декодування, у функціональному – їх розподіл згідно із спеціалізованими механізмами накопичення, зберігання, переробки та передачі інформації (В. Ларцев [15]).

Проблема культури – проблема взаємодії людини з навколишнім світом, іншими людьми, у процесі якої відбувається взаємообмін інформацією, зокрема й культурологічною, взаємозбагачення та взаєморозвиток кожного учасника цього процесу. Окрім того, можна стверджувати, що культура має особистісно-творчу природу. Взаємодія людей забезпечує актуалізацію культури, оскільки поза нею культура виступає лише потенційною можливістю культурної діяльності (Л.Коган [13]). Культура відображає результати розвитку в процесі суспільної практики людини. Це робить можливим формування особистості в процесі взаємодії культури й особистості, культури й творчості.

Культура набуває соціального впливу передусім в якості необхідного аспекту діяльності суспільної людини. Розглядувана категорія ґрунтується на суспільних засадах і передбачає організацію спільної діяльності людей, а отже, регулювання цієї діяльності за певними правилами, нормами, акумульованими в традиціях, знакових і символічних системах тощо. Зміст культури впливає не лише на темпи діяльності, прискорюючи чи уповільнюючи їх, але й визначає її змістове цілеспрямовання. Думки, погляди, рішення, які зумовлюють різні сфери суспільної практики, підтримуються інформаційною культурою.

Для усвідомлення категорії „інформаційна культура” слід ураховувати її складові: „культура” та „інформація”.

Перш за все, з’ясування сутності інформаційної культури передбачає прийняття за аксіому, що ця категорія є соціальним явищем (підсистемою другого порядку) і складовою загальної культури, яка, у свою чергу, є елементом більш складної соціальної системи.

Сутність, зміст категорії „інформаційна культура” вимагають окреслення складових категорій характеристики „культура”, комплексні дослідження якої свідчать про багатоаспектність змісту, сутності, великої кількості дефінування.

З’ясовуючи зміст будь-якого багатоаспектного поняття, звичайно послуговуються довідковою літературою, тлумачними словниками. Наприклад, автори Нового словника української мови пропонують такі визначення категорії „культура”:

1. Сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Рівень розвитку суспільства у певну епоху; те, що створюється для задоволення духовних потреб людини.
2. Освіченість, вихованість.
3. Рівень, ступінь досконалості будь-якої галузі господарської або розумової діяльності.
4. Розведення, вирощування будь-якої рослини або тварини; культивування. Рослина, що розводиться, вирощується.
5. Мікроорганізми, вирощені в лабораторних умовах у живильному середовищі [22].

Спираючись на аналіз літератури ми дійшли висновку, що інформаційна культура це сукупність складових: нових

інформаційних технологій, технологічної, правової, соціологічної й ергономічної, які інформують людину і сприяють спрямованому впливу на протікання соціальних процесів у суспільстві, колективі й вихованню свідомого ставлення людини до праці, прав і обов'язків.

Аналізуючи наукову літературу, ми можемо зробити висновок про розмаїтість усіх існуючих технологічних видів культур і виділити основні підвиди (культури):

- експлуатація нових інформаційних технологій (культура ведення баз даних із постійного наповнення оперативною й достовірною інформацією; культура надання інформації у сфері однотипних і психологічних характеристик користувача при високому рівні її інтеграції на екрані; культура ведення діалогових програмних засобів, що забезпечують ухвалення рішення з максимальною адаптацією до конкретних ситуацій; культура ведення комунікаційного діалогу з додатковими джерелами інформації; культура ведення багатофункціональності й гнучкості системи; культура збору, обробки й зберігання, видачі й передачі інформації);
- організаційна (культура роботи з документами; культура розробки й використання регламентів, норм, нормативів і стандартів; культура ведення розмови по телефону);
- соціальна (культура виробничого середовища в апараті керування; культура соціального захисту персоналу; культура ділового одягу);
- правова (культура інформаційного партнерства; культура права з використання баз даних; культура права безпеки функціонування комп'ютеризованих систем керування; культура використання користувачами своїх прав й обов'язків, пов'язаних з експлуатацією ЕОТ (електронно-обчислювальна техніка));
- технічна (культура використання організаційних і технічних засобів керування);
- економічна (культура господарювання; культура економічного (фінансового) аналізу, аудит, культура організації робочих місць, користувачів (персоналу); культура утримання приміщень);
- інформаційна безпека (культура ведення плану безпеки (комп'ютеризована система керування), культура ідентифікації

користувачів; культура використання механізму інформаційної безпеки).

Освіта спрямована на формування всебічно розвинутої культурної особистості. Культура особистості – рівень розвитку та реалізації сутнісних сил людини, його здібностей та обдарованості, це сукупність компетенцій (коло питань, у яких особистість володіє пізнаннями, досвідом): інформаційних, світоглядних, соціальних, політичних, моральних тощо (Г. Коджаспірова)[14].

Поняття „інформаційна культура”, уважаємо, необхідно розглядати в аспекті еволюції загальної культури та як складову педагогічної культури. Еволюція інформаційної грамотності відбувалася непомітно, якісно змінюючи забезпечення повного використання достовірного, невичерпного й своєчасного знання у всіх суспільно значущих видах людської діяльності. Ці зміни зумовили виокремлення інформаційної культури.

Почалося вивчення інформаційної культури особистості й суспільства як особливої грані людської культури в цілому. Йдеться про інтегральне визначення тих аспектів культури, які безпосередньо відбивають всю сукупність інформаційних процесів.

Згідно з думкою деяких учених, робота з інформацією у високорозвинутих країнах світу перетворилася на домінуючу сферу діяльності. Поміж тим з’являються багато ніким та нічим некерованих потоків, масивів інформації, здатних „потопити” людей, які можуть просто „захлинутися” у її лавинному ростанні.

Для позначення небувалого в історії суспільства явища з’явився термін „інформаційний вибух”. Хвилю цього вибуху, у розумінні інформаційного перевантаження, відчули, по суті, всі категорії людей. Інформація лежить в основі інформаційних технологій, багато в чому визначаючи зміст, масштаби та темпи розвитку інших технологій.

У Законі „Про національну програму інформатизації” (розділ 1 ст. I) наведено зміст основних термінів і понять інформатизації, але термін інформаційна культура як у згадуваному документі, так і в інших нормативних документах з питань інформатизації не подається У науковій літературі таке поняття існує [7]. На жаль, зміст цього поняття на сьогодні не знайшов належного висвітлення.

Уперше термін „інформаційна культура” в науковій літературі з’явився у 1971 р. в монографії Г. Воробйова [6]. Автор у своїй роботі порушує питання про природу інформації, про інформаційні потоки, масиви й вимоги до інформації, що склало не більше однієї п’ятої обсягу роботи, а інша частина присвячена науці про документацію, тобто складання документів та їхню обробку. Розглядаючи питання про інформацію, автор звернув увагу на загальність споживання інформації й дотримання певних норм інформаційної поведінки. Уже на першому етапі появи засобів ЕОТ автор попереджував суспільство про те, що без застосування відповідних норм інформаційної поведінки будуть порушені режими роботи в суспільстві й створюватимуться інформаційні „вакууми” й „есенції”. На жаль, у своїй роботі вчений не конкретизував зміст поняття „інформаційна культура”.

У 1993-1995 р. були опубліковані статті Е.Семенюка [27], в яких поряд із питаннями щодо джерел інформації, способах роботи з нею дослідник підкреслював важливу роль інформаційної культури. Автор наголошує на неабиякому значенні інформаційних технологій у системі людської діяльності, розглядає характерні риси сучасного технологічного етапу НТР; звертає увагу на нерозривну єдність якісних змін у технологіях і в процесі інформатизації суспільства.

Як засвідчив аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми, формулювання Е. Семенюка на сьогоднішньому етапі розвитку інформатизації найбільш повно відбиває сутність інформаційної культури; дефініцію було покладено в основу розробки даної проблеми багатьма авторами, які внесли уточнення, конкретизували його. На думку, вчених інформаційна культура – це рівень практичного досягнення розвиненості інформаційної взаємодії й усіх інформаційних відносин у суспільстві, міра досконалості в оперуванні будь-якою необхідною інформацією [26].

Інформаційна культура розглядається багатьма науковцями як один із важливих аспектів загальнолюдської культури. Зміст і проблематику інформаційної культури слід розглядати на основі співвідношення інформаційно-технологічних та соціально-культурних моментів у діяльності суспільства. За визначенням Е.Семенюка, інформаційна культура – це „...складова людської культури взагалі, яка характеризує рівень усіх комунікативних

процесів, які здійснюються в суспільстві. Категоріями інформаційної культури людини слід уважати її вміння правильно формулювати свої запити, ефективно здійснювати пошук необхідних джерел в усій сукупності доступних інформаційних ресурсів, вміти добирати, оцінювати інформацію і створювати якісно нову” [26].

У своїх статтях Е. Семенюк особливу увагу приділяє аналізу взаємозв'язку інформаційної й технологічної культури, говорить про органічний взаємозв'язок інформаційної культури з інформаційним середовищем. Інформаційна культура розглядається науковцем у контексті розвитку безпаперової інформатики й поглиблення інформації суспільства [28].

На відміну від Г. Воробйова й А. Єршова, дослідник Е. Семенюк робить спробу розкрити суть поняття „інформаційна культура”, яка на його думку, являє собою „ступінь розвиненості інформаційної взаємодії й усіх інформаційних взаємин у суспільстві” [27]. Із цим формулюванням автора можна було б погодитися, але він визначає інформаційну культуру як „ступінь розвиненості”, у той час коли будь-яка культура може характеризуватися тільки „рівнем розвиненості”.

Грунтовний аналіз науковцями Т.Богдановою [2], А.Пеньковим [24], О.Ромашиною [25] поняття „інформаційна культура” показав, наскільки багатогранним і складним це є питання.

Так, А. Пеньков звертає увагу на те, що „особливу увагу при формуванні інформаційної культури слід приділяти культурі спілкування – умінню обґрунтовано викладати свою точку зору, умінню вислуховувати іншу й давати їй об'єктивну оцінку, укладати програму спільної діяльності для досягнення спільної мети” [24, с. 41].

Використання персонального комп'ютера (ПК) у процесі професійної підготовки відкриває перспективи якісного вдосконалення навчання на основі інтеграції навчальних дисциплін, інтенсифікації навчального процесу й гуманізації його на основі диференціації, професійної спрямованості та індивідуалізації навчання, надаючи студентові можливість обирати складність навчального матеріалу, його стильові особливості і навіть послідовність вивчення навчального курсу. Комп'ютерні технології уможливають успішне розв'язання

навчальних і практичних завдань, навіть таких, які поставив сам студент, і при цьому пояснити студентові хід міркувань; з'являється можливість повністю „занурювати” майбутнього спеціаліста в найрізноманітніші соціально-професійні ситуації та приймати найбільш обґрунтоване рішення.

Питання формування інформаційної культури як основи інноваційного потенціалу фахівця, його інтелектуального й фізичного розвитку, таким чином, виходить за рамки цих дисциплін і стає основою формування цілісної системи взаємопов'язаних і взаємодіючих дисциплін у процесі професійної підготовки.

Поряд із трансформацією понять „комп'ютерна грамотність” й „інформаційна культура” змінюються і традиційні вчительські вимоги до знань – „знати та відтворювати” – трансформуються у вимогу інфосфери – „уміння знайти інформацію”. Ефективність пошуку інформації, враховуючи інтенсивність інформаційних потоків, стає визначальним фактором розвитку особистості, формування її інформаційної культури, соціальної адаптованості.

Автоматизовані системи, зокрема навчальні, є ефективним засобом розширення, поглиблення й зміцнення знань та умінь у тій галузі, де спеціалізується фахівець. Використання цих систем сприяє розкриттю творчого потенціалу, пізнавальних здібностей, формуванню наукового світогляду, сучасних понять про культурні та загальнолюдські цінності.

Опанування новими інформаційними технологіями формує новаторські підходи майбутніх учителів до вирішення професійних завдань, орієнтує в подальшій педагогічній діяльності, розвиває уміння об'єктивно оцінювати ситуації, виявляти діловитість, творчість, доводити свою позицію, розв'язувати нестандартні завдання.

Н. Макарова у своїй роботі зазначає, що інформаційна культура – це рівень досягнутого в розвитку інформаційного забезпечення людей, а також характеристика інформаційної сфери життєдіяльності людей, у якій можна відрізнити ступінь досягнутого, кількістю і якістю створеного, тенденція розвитку, ступінь прогнозування майбутнього [19].

Наведені трактування поняття „інформаційної культури” не розкривають вичерпно її сутнісних характеристик, тому

потребують уточнення. Визначення сутності цього поняття непросте завдання. Але її своєчасне розв'язання дозволить уникнути крайнощів, примітивного ремісництва й снобістського професіоналізму. При цьому поняття повинне бути досить містким, конкурентним, щоб, маючи свій фундаментальний зміст, воно, в той же час, підводило користувачів комп'ютеризованих систем до вибору адекватного оволодіння інформатикою на всьому життєвому циклі.

Поняття „інформаційна культура особистості” входить у більш широке – „культура особистості”, під якою розуміється система особистісних якостей (розуму, характеру, уяви, пам'яті), що усвідомлюються самим індивідом як цінності й цінуються в суспільстві. Більш вузьке за обсягом поняття „інформаційна культура особистості” ми визначаємо як здатність і потребу фахівця використати доступні інформаційні можливості для систематичного й усвідомленого пошуку нового знання, його інтерпретації й поширення. При цьому зміст педагогічного аспекту проблеми підвищення інформаційної культури студента полягає в пошуку шляхів і засобів поєднання роботи з формуванням навичок збору, зберігання, переробки, поширення інформації і пізнавальних, інтелектуальних якостей майбутніх фахівців.

На думку Л. Угріна: „Інформаційна культура – це сукупність системних відомостей про основні способи та подання знань, вміння і навички, застосування їх на практиці” [30].

Комунікація, як уважає дослідник, обумовлює необхідність урахування принципів, сформульованих Р. Якобсоном, П. Лазарсфельдом та Г. Лассуелом: по-перше, джерело інформації (комунікатор) завжди пов'язано з тим, як подається інформація; по-друге, прокоментована інформація є повідомленням, що може містити ціннісно-емоційні аспекти; по-третє, важливе значення в процесі передачі інформації має контекст повідомлення, який, створюючи певний фон, може або посилювати, або нівелювати зміст інформації; по-четверте, повне спотворення інформації відбувається через „перешкоди”, „шуми”, які можуть виникати, як наслідок, між джерелом інформації та комунікатором (наприклад, міміка); між повідомленням та реципієнтом. В Інтернет-мережі „шумом” найчастіше є некорисна (непотрібна) інформація, яка на

більшості Web-сторінок є „перемішаною”, що вимагає від користувача вміння та здатності відфільтрувати потрібну інформацію; по-п'яте, на сприйняття інформації може впливати бар'єр, зумовлений груповою приналежністю індивіда, частина інформації сприймається через „лідерів думки” (Л.Угрін) [30].

Необхідно підкреслити, що поняття „інформаційна культура” так само, як і поняття „культура”, відбиває практично досягнутий рівень управлінської діяльності на даний момент часу.

У філософському розумінні інформаційну культуру розглядають як рівень досягнутих інформаційних зв'язків у людському суспільстві за період інформаційного спілкування людей, як характеристику інформаційної сфери життєдіяльності суспільства.

Доречно зазначено вченими Ю.Зубовим та Н.Слядневою, що інформаційна культура – „це не набір елементарних знань, необхідних кожному студенту, щоб не заблукати в бібліотеці або комп'ютері. Інформаційна культура – це методика, методологія та світогляд суспільства епохи інформатизації” [11, с.72].

Ми розглядаємо інформаційну культуру як складову професійної культури вчителів. Інформаційна культура, з одного боку, характеризує суб'єктів педагогічної діяльності, а з іншого – виступає умовою ефективності цієї діяльності.

Незважаючи на трохи незвичне сполучення слів „інформаційна культура”, цей термін закономірний і означає відповідну організацію процесу керування.

Перший підхід до розуміння інформаційної культури визначається науковцями, які підкреслюють необхідність усвідомлення інформаційної культури як процесу творчої діяльності. Інформаційна культура аналізується крізь призму процесів духовного виробництва (виробництва духовних благ, цінностей, знань, інформації), функціонування та вдосконалення особи.

Другий підхід – інформаційна культура розглядається як специфічний спосіб людської діяльності. Представники другого підходу (концепції) пропонують загальну модель культури як універсальної властивості суспільного життя.

Поняття інформаційна культура формувалося в процесі інформатизації освіти, базуючись на алгоритмічній культурі й

комп'ютерній грамотності, які є підґрунтям інформаційної культури вчителів. Ми визначаємо інформаційну культуру як інтегративну якість особистості й показник її професійної підготовки.

Виходячи з того, що інформаційна культура пов'язана з соціальною природою людини і є результатом розвитку різноманітних здібностей людини, з іншого боку, вона зумовлюється рівнем розвитку інформаційних технологій.

Інформаційна культура особистості має підґрунтям (базовим компонентом) інформаційну діяльність, процес, у ході якого особистість перетворює і пізнає інформаційне середовище, перетворюючи тим самим себе на діяльний суб'єкт, а опановані об'єкти, процеси, явища інформаційного середовища – на об'єкт своєї діяльності, найбільш повно реалізуючи в такій діяльності свої здібності, потреби й прагнення (як в інтересах власного розвитку, так і з користю для оточуючих).

Аналіз наукової літератури дозволив визначити, що інформаційна культура вчителя, як професійно значуща складова, не може бути сформована без урахування поняття про загальну педагогічну культуру. Інформаційна культура як сукупність певних компетентностей може бути сформована тільки за умови чіткої організації навчального процесу, розробки та впровадження нових форм, методів та засобів навчання. Метою навчання у даному випадку разом із формуванням знань, умінь і навичок стає формування професійних особистісних якостей, необхідних сучасному вчителю.

Проведений аналіз літератури дозволяє дійти висновку про те, що нове поняття „інформаційна культура” з'являється із становленням реального інформаційного суспільства. У зв'язку з цим існує безліч визначень поняття „інформаційної культури” у філософському та власне педагогічному аспектах.

Спецкурс „Методика формування інформаційної культури майбутніх учителів трудового навчання” розраховувався на студентів в I-II курсів та мав на меті теоретико-методологічне усвідомлення змісту і структури інформаційної культури, розвиток у майбутніх учителів трудового навчання моральних і духовних якостей, які необхідні для подальшої педагогічної діяльності.

Мета даного спецкурсу — теоретико-методологічне усвідомлення змісту і структури інформаційної культури, а також розвиток у майбутніх учителів праці професійно-педагогічних, духовно-моральних якостей, які потрібні для успішної педагогічної діяльності.

Зміст спецкурсу тісно пов'язаний з філософією, психологією, педагогікою, а також з дисциплінами інформаційного циклу.

Завдання спецкурсу:

- з'ясувати теоретико-методологічні основи формування інформаційної культури в процесі вивчення спецкурсу;
 - встановити стан проблеми, що досліджується на сучасному етапі;
 - вивчити та засвоїти складові інформаційної культури майбутнього вчителя праці;
 - окреслити основні методики та технології формування інформаційної культури;
 - визначити специфіку формування інформаційної культури студентів індустріально-педагогічних факультетів;
- формувати рефлексивну позицію, яка орієнтує вчителя на усвідомлення й аналіз власної інформаційної діяльності, на педагогічну творчість, самостійну дослідницьку діяльність.

Концептуальними ідеями розробки програми спецкурсу є:

- “рактико-орієнтований підхід при формуванні інформаційної культури майбутніх учителів трудового навчання;
- компетентнісний підхід, який є джерелом інформаційного та педагогічного зростання та орієнтує майбутнього вчителя праці на саморозвиток і самовдосконалення;
- інтегрований підхід, що використовується з метою формування у студентів індустріально-педагогічного факультету системних і цілісних знань, орієнтації в сучасній освіті;
- технологічний підхід, який дозволяє забезпечити більш високу ефективність інформаційної діяльності.

При апробації спецкурсу ми керувалися особистісно зорієнтованим підходом до змісту освіти. При такому підході абсолютною цінністю є не відчужені від особи знання, а сама людина. Особистісно зорієнтований підхід забезпечував свободу вибору змісту освіти. Іншими словами, у рамках даного підходу

не студент підлаштовувався під зміст освіти, а, навпаки, зміст освіти підлаштовувався під студента. При цьому малося на увазі не просто адаптація змісту освіти до індивідуальних особливостей студента, а саме кардинальна його трансформація у напрямку врахування реальних психологічних механізмів розвитку особи.

Розробляючи спецкурс, ми прагнули закласти в його зміст усі види знання в явній або непрямій формі.

Пропонований спецкурс передбачав такі організаційні форми навчальних занять, як бесіди, дискусії, лабораторні і практичні заняття, групові навчально-тренувальні ігри та ін. Враховувався досвід творчої діяльності, бо цей компонент змісту освіти покликаний забезпечити готовність студента до пошуку вирішення нових проблем, до творчого перетворення дійсності.

Спецкурс „Методика формування інформаційної культури майбутніх вчителів трудового навчання” припускав творче відношення до засвоєння психолого-педагогічного блоку знань, творчий підхід в підготовці до лекційних, семінарських і лабораторно-практичних занять. Крім того, групові навчально-тренувальні ігри вимагали творчу імпровізацію, творчу інтерпретацію педагогічних ситуацій, сприяли розвитку уяви і фантазії.

Зміст пропонованого спецкурсу ґрунтувався на підборі такого теоретичного і практичного матеріалу, який спрямований на формування позитивних оцінок, позитивного відношення і до світу, до діяльності, до оточуючих людей.

У змісті розробленого нами спецкурсу передбачалося опанування теоретичною базою знань про природу і суть інформації, її основні характеристики, форми існування, про інформаційні ресурси і системи, їхні структурні особливості, а також про проблематику сучасних інформаційних технологій: збору, переробки, зберігання, пошуку, використання й розповсюдження інформації. Велика увага приділялася суспільним особистісним аспектам інформаційної культури: інформаційній політиці сучасного суспільства, правовим аспектам. До програми з інформаційної культури входили питання з документознавства, бібліотекознавства, бібліографії.

Особлива увага під час апробації спецкурсу приділялася формуванню інформаційних умінь: враховувався свідомий вибір тематики читання, його систематичність і послідовність;

раціональні прийоми роботи з текстом та іншими джерелами інформації; вільне орієнтування в інформаційному просторі.

У процесі вивчення курсу, формувалися практичні навички, такі як:

- опрацювання раціональних прийомів пошуку необхідної для навчання літератури за допомогою бібліографічних посібників;
- використання довідково-бібліографічного апарату бібліотеки;
- орієнтація в джерелах інформації з метою максимального засвоєння і глибокого сприймання прочитаного, почутого та ін.

Спецкурс ґрунтувався на концепції „Інформаційна культура особистості”, в основі якої лежить трактування людини як діючого, активно сприймаючого і виробляючого свою інформацію суб'єкта. Тому формування інформаційної культури майбутніх учителів праці і включало в себе:

- знайомство з основними процесами інформаційної діяльності;
- знайомство зі структурою інформаційних ресурсів суспільства;
- оволодіння алгоритмом пошуку документованої інформації в різних масивах і банках даних;
- вміння використовувати традиційні бібліотечно-бібліографічні та електронні інформаційно-пошукові засоби;
- формування навичок самостійної роботи з різними джерелами інформації, включаючи вміння визначати приблизний зміст документа при швидкому його перегляді, вироблення різної техніки читання тексту, вміння вибрати необхідну інформацію з тексту, систематизувати й оформляти отримані відомості, організовувати особистісну інформаційну базу у вигляді бібліотек, картотек, комп'ютерних баз даних;
- вміння застосовувати інформаційні та бібліотечно-бібліографічні засоби у професійній і самоосвітній діяльності.

Пропонований спецкурс допомагав залучити студентів до специфіки вивчення основ інформаційної культури майбутніх учителів трудового навчання. Підвищення значення і цінності інформації у сучасному світі повинно враховуватись не тільки бібліотеками, бо не тільки вони впливають на молоду людину. Це стосується і вищих навчальних закладів, одним із основних завдань яких є виховання в студентів інформаційної культури – сталого прагнення до пошуку інформації, свідомого добору джерел, навичок систематизації та особистісної оцінки. Актуальним це завдання стає сьогодні тому, що воно пов'язано із

розширенням впливу на молодь засобів масової комунікації. Звідси виникає потреба у свідомому формуванні інформаційної культури, тобто розуміння, спрямованого на розвиток критичного мислення, вибіркового підходу, вироблення захисного механізму до тих засобів масової комунікації, що культивують насильство, агресивність.

Пропонований спецкурс дав змогу залучити студентів до специфіки вивчення основ інформаційної культури студентів майбутніх учителів трудового навчання. У процесі опанування курсу формувалися такі якості спеціаліста, як самостійність, відповідальність, активність, ініціативність та духовно-моральні якості.

Таблиця 3.2.1

Зміст спецкурсу „Методика формування інформаційної культури майбутніх учителів трудового навчання”

Тема	Аудиторні заняття	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Всього годин
1	2	3	4	5	6
Модуль I. Інформаційна культура, її складові					
Тема 1. Вступна частина, визначення поняття інформаційна культура.	2	2			2
Тема 2. Складові інформаційної культури, зміст інформаційної культури.	2		2		2
Тема 3. Бібліотеки, архіви та органи зберігання інформації як системи організації інформаційних ресурсів суспільства.				2	2
Всього:	4	2	2	2	6

Модуль II. Інформаційна грамотність як професійна складова майбутнього фахівця					
Тема 1. Поняття „екранної культури”.	2		2		2
Тема 2. „Інформаційна грамотність”.	2		2		2
Тема 3. Емблема інформаційної культури.	2		2		2
Тема 4. Пантоміма інформаційної грамотності				2	2
Тема 5. Довідково-бібліографічний апарат сучасної бібліотеки, його склад: фонд довідкових і бібліографічних видань, система каталогів і картотек, фонд виконаних довідок. Вправа „Картотека вчителя”. Технологія створення картотеки.	2		2	2	2
Всього:	8		8	4	12
Модуль III. Інформаційна освіта вчителя праці					
Тема 1. Професіограма вчителя трудового навчання. Вправа „Який я майбутній учитель трудового навчання?”	2	2			2
Тема 2. „Чарівна крамниця інформації”. Вправа „Козуб”.	2		2		2
Тема 3. Основні прийоми інтелектуальної роботи з текстами навчальних і наукових документів.	2		2		2

Тема 4. Інформаційна діяльність учителя праці. Види інформаційної діяльності. Інформаційні канали.	2	2			2
Модульний контроль	2		2		2
Всього:	10	4	6	2	10
1	2	3	4	5	6
Модуль IV. Методи самостійної роботи з джерелом інформації.					
Культура розумової праці					
Тема 1. Читацька компетентність – основа інформаційної культури особистості. Видатні особи про книгу і читання.	2	2			2
Тема 2. Організація раціонального читання. Цілі і мотиви читання. Способи читання.				2	2
Тема 3. Періодичні видання. Особливості читання.				2	2
Тема 4. Найпростіші види записів прочитаного. Виписки та їхня систематизація. Цитати, їхнє використання та бібліографічне оформлення.	2		2		2
Тема 5. Довідкова та енциклопедична література. Суспільно-популярна та технічна література. Методи роботи.	2		2		2

Продовження таблиця 3.2.1

Тема 6. Прийоми роботи з аудіовізуальними джерелами інформації. Підготовка до лекції, семінару, навчальної екскурсії, навчально-практичних занять, дидактичних ігор.	2	2			2
Всього:	8	4	4	4	12
Модуль V. Структура, правила підготовки та оформлення результатів самостійної роботи студентів у ході навчальної і науково-пізнавальної діяльності					
Тема 1. Методи пошуку джерела інформації. Бібліографічний та фактографічний пошук. Замовлення літератури.	2		2		2
Тема 2. Технологія підготовки доповіді, реферату. Основні прийоми інтелектуальної роботи з текстами навчальних і наукових документів.	2	2			2
Тема 3. Технологія підготовки реферативного огляду літератури. Формалізований метод аналізу навчальних і наукових текстів.				2	2
Всього:	4	2	2	2	6
1	2	3	4	5	6

Модуль VI. Інформаційна культура та нові інформаційні технології					
Тема 1. Нові інформаційні технології як основа інформаційного суспільства.	2	2			2
Тема 2. Автоматизовані інформаційні ресурси.				2	2
Тема 3. Телекомунікаційні технології і виробництво нових видів інформаційних продуктів і послуг. Гра „Інформіна”.				2	2
Підсумковий контроль				2	
Всього:	4	2	2	6	8
Усього:	36	14	22	18	54

Пропонований курс розраховано на 54 години (аудиторних занять – 36 годин, з них лекційних – 14 годин, практичних – 22 години, самостійна робота – 18 годин). Програма спецкурсу будувалася за модульно-рейтинговою системою і включала шість модулів.

У програмі визначено основне спрямування практичних занять і тематики, за допомогою якої викладач може перевірити не тільки рівень підготовки окремих студентів, а й їхні інтереси, захоплення. Практичні заняття проводились на базі університетської бібліотеки, комп’ютерних класів, місцевих масових та наукових бібліотек.

У модулі I „Інформаційна культура, її складові” давалося визначення інформаційної культури, розкривалися її складові. Інформаційна культура вчителя праці – це складне особистісне утворення, яке забезпечує можливість інформаційної взаємодії та взаємовідношення в системі „вчитель-учень”, яке

характеризується здібностями використання інформаційних засобів для збирання, зберігання, переробки та використання інформації для розв'язання різних педагогічних проблем.

У модулі II „Інформаційна грамотність як професійна складова майбутнього фахівця” обґрунтовувалися поняття інформаційної грамотності, інформаційні вміння-навички, які дають відомості про навколишній світ, основні вимоги, які ставляться до сучасних фахівців.

У модулі III „Інформаційна освіта вчителя праці” розглянуто актуальну проблему формування інформаційної культури вчителя праці, саме особливості та специфіку формування інформаційної культури майбутнього вчителя трудового навчання.

У модулі IV „Методи самостійної роботи з джерелом інформації. Культура розумової праці” висвітлено різні методи пошуку інформації, збереження та відтворювання інформації, розкривається поняття розумової праці.

У модулі V „Структура, правила підготовки та оформлення результатів самостійної роботи студентів у ході навчальної і науково-пізнавальної діяльності” відпрацьовувалася робота з літературою, правильне замовлення та огляд літератури. Подавалися основні вимоги до обробки наукових статей та доповідей.

У модулі VI „Інформаційна культура та нові інформаційні технології” подано новітні інформаційні технології, автоматизовані інформаційні ресурси” розглядалися особливості особистісно зорієнтованого навчання, модульна та проектна технологія навчання.

Заняття в рамках спецкурсу стали своєрідною перевіркою прийомів емоційно-інтелектуального стимулювання.

Приведемо коротку технологічну характеристику змісту і прийомів, які використовувалися нами при проведенні спецкурсу і які, на наш погляд, найбільш сприяють розвитку інформаційної культури майбутніх педагогів.

Наводимо ігри і вправи на невербальне й вербальне міжособистісне спілкування, у процесі якого відбувалося формування окремих елементів інформаційної культури особистості майбутнього вчителя обслуговуючої праці.

Для нас було важливо, щоб кожне заняття будувалося за принципом переходу від простого до складного.

Вправа 1. Що таке „інформаційна грамотність”, „інформаційна культура”?

Цілі: дати можливість учасникам сформулювати наукове поняття „інформаційної грамотності”, „екранної культури”; показати багатоаспектність поняття „інформаційна грамотність”, „інформаційна культура”

Аналіз вправи:

1. Чи досягнута мета гри.
2. Активність учасників гри.
3. Яким був стиль спілкування протягом усієї гри?
4. Чи є для вас тема інформаційної грамотності та інформаційної культури актуальною, і якщо так, то чому?

Вправа 2. „Емблема інформаційної культури”

Цілі: продовження роботи з визначеннями інформаційної культури; розвиток фантазії, експресивних способів самовираження.

Аналіз вправи:

1. Чи досягнута мета гри?
2. Які якості (ділові, особистісні і т.д.) виявлялися в ході гри і як вони вплинули на її хід?
3. Наскільки методично грамотно побудована та проведена гра.

Вправа 3. „Пантоміма інформаційної грамотності”

Мета: продовження роботи з визначеннями інформаційної культури; розвиток фантазії, експресивних способів самовираження.

Аналіз вправи:

1. Чи досягнута мета гри?
2. Як вдало пройшла гра?
3. Ведучий підводить підсумки гри, зупиняється на найбільш вдалих варіантах, обговорюють їх.

Створення професіограми вчителя трудового навчання:

Вправа 4. „Який я, майбутній учитель трудового навчання?”

Мета: дати можливість студентові (майбутньому вчителю) усвідомити себе і побачити себе в майбутньому, в ролі вчителя.

Аналіз вправи:

1. Чи вдалося вам на цьому занятті бути відвертими та об'єктивними?
2. Чи досягнута мета?
3. Наскільки були учасники гри активними та об'єктивними?

Гра: „Чарівна крамниця інформації”

Мета: дати учасникам можливість з'ясувати, яких якостей їм бракує для того, щоб вважатися справді інформаційно освіченими людьми.

Аналіз гри:

1. Чи досягнута мета вправи?
2. Як пройшла гра в цілому.
3. Наскільки активні були учасники гри.
4. Які якості притаманні інформаційно освіченій особистості?
5. Які якості характерні для інформаційно необізнаної людини?
6. Які умови, на ваш погляд, необхідні для формування інформаційної особистості?

Вправа 5. „Козуб”

Цілі: робота з поняттям „інформатизації” за допомогою асоціативного ряду;

розвиток фантазії, творчого мислення.

Аналіз вправи:

1. Чи досягнута мета гри.
2. Що нового ви дізналися про поняття „інформація”, „інформаційна грамотність” порівняно з попередніми заняттями?
3. Які сторони й аспекти „Інформації”, „Інформатизації”, „Інформаційної грамотності”, „Інформаційної компетентності” найкраще характеризують це поняття?
4. Підведення підсумків гри, визначення переможців.

Конкурс „Криптограма”

Беруть участь всі члени команди. Максимальна оцінка: 5 балів.

Основне завдання: перевірка вмінь використання при пошуку інформації довідково-бібліографічного апарату бібліотеки (конкретних каталогів і картотек, довідкових та енциклопедичних видань).

Послідовність участі команд: обидві команди одержують завдання одночасно.

Зміст конкурсу: заповнити криптограму.

Аналіз конкурсу:

1. Чи досягнуте завдання?
2. Як вдало впоралися із завданням конкурсанти?
3. Наскільки точні були їх відповіді?

Суттєву роль у формуванні інформаційної культури майбутніх педагогів ми надавали організованій і систематичній науково-дослідній роботі. Особливо велику роль під час формувального експерименту ми відводили студентським науковим гурткам, проблемним групам, об'єднанням, де студенти оволодівали науковими методами пізнання, методами дослідження, відшліфовували вміння та навички роботи з інформацією, поновлювали та поширювали свій інформаційний багаж. Науково-дослідна робота активізувала потребу у творчій роботі, яка в свою чергу вимагала інформаційного пошуку та певних інформаційних навичок.

Перед членами проблемної групи ми ставили завдання вивчення науково-педагогічної літератури з проблеми, досвіду, що існує. Досягнувши високого рівня компетентності, вони розробляли рекомендації з питань впровадження в практику нових досягнень та реалізовували на практиці власні методичні знахідки, концепції щодо вдосконалення обробки інформації та підбору необхідної літератури. Діяльність проблемних груп сприяла створенню у студентському колективі творчої атмосфери, яка стимулювала їх до розуміння значущості інформаційної культури та розвиває потребу в її вдосконаленні.

При створенні технології формування інформаційної культури студентів нами використовувалася нова інтерактивна форма організації спільної інформаційної діяльності студентів – спілкування в мережі.

Новітні дослідження процесів засвоєння навчальної інформації за допомогою спілкування в мережі підтвердили припущення вчених про певні переваги такого спілкування над традиційним навчальним спілкуванням студентів. В Україні методики дистанційного навчання лише починають завойовувати авторитет серед традиційних навчальних курсів. Причини цього полягають не тільки в недостатньому технічному забезпеченні навчальних закладів комп'ютерною технікою, але в обмеженому доступі викладачів до мережі і, як наслідок, низькою їхньою

компетенцією; у психологічній та фаховій неготовності викладачів та студентів до занять в Інтернет-класі та до спілкування в мережі; у вузькоспеціальній підготовці викладачів, які нерідко виявляються нездатними працювати з найпростішими програмами в мережі.

Спілкування в мережі має певні переваги над іншими методами роботи з навчальним матеріалом та активізує процес формування інформаційної культури, надає їй практичної значущості, а саме:

- усі учасники перебувають у постійному живому спілкуванні, що активізує роботу пам'яті;

- імітація ситуацій реального спілкування спонукає учасників застосовувати характерні прийоми обробки даних, активізувати інформаційний досвід і здобувати нові навички роботи з інформацією;

- здійснюється культурний обмін між студентами;

- правильність виконання завдань контролюється куратором мережі або викладачем;

- значним фактором є мобільність занять;

- спілкування в мережі сприяє формуванню в учасників універсальної свідомості, розкнутості;

- наявність куратора мережі, що контролює правильність виконання завдань, забезпечує кожного студента індивідуальним матеріалом для додаткового навчання, регулярними та своєчасними консультаціями в мережі;

- висока мобільність навчального матеріалу, форм і методів навчання, тобто можливість у будь-який час й на будь-якому етапі змінити характер навчання, склад групи, форми діяльності;

- участь у мережевій навчальній діяльності не вимагає від студентів (викладачів) спеціальних знань комп'ютерних технологій; спілкування може здійснювати кожний користувач, що має мінімальне уявлення про роботу Windows.

Керівна роль під час спілкування в мережі належить куратору мережі, його вмінно спрямовувати діалог „викладач-студенти” та „студент-студент”, і коректувати роботу групи у цілому. Під час підготовки до занять куратору необхідно приділяти увагу сценарію запланованої віртуальної діяльності, змісту базового навчального матеріалу, мати визначену мету та завдання заняття.

Уведення нами нової нестандартної форми практичного заняття такої як спілкування в мережі послугувало гармонійним доповненням до роботи з реалізації запропонованої технології формування інформаційної культури.

Приклади вправ та завдань, які увійшли до спецкурсу

Створення професіограми вчителя трудового навчання

Вправа 1. „Який я, майбутній учитель трудового навчання?“

Мета: дати можливість студентові (майбутньому вчителю) усвідомити себе і побачити себе в майбутньому, в ролі вчителя.

Необхідний час: 30 хвилин.

Процедура проведення. Кожний одержує аркуш і ділить його на чотири частини.

У першій частині учасник дає 5 відповідей на запитання „Який я, майбутній вчитель трудового навчання?“ У другій частині – 5 відповідей на запитання „Яким би я хотів бути в очах своїх майбутніх учнів?“. У третій частині кожен учасник записує відповіді на запитання „Який стиль управління більш притаманний мені?“ Записи повинні бути зроблені досить швидко. Потім учасники згортають свої аркуші так, щоб їхніх відповідей не було видно, і передають їх сусідові ліворуч. У такий спосіб кожен учасник одержує аркуш від сусіда праворуч. Після цього ведучий збирає аркуші й перемішує їх. По черзі зачитуються характеристики з останнього стовпчика, а група повинна вгадати, про кого ідеться. (На кого він схожий?) Потім обговорюється, наскільки група згодна з цим портретом. Нарешті, аркуші повертаються учасникам, і вони порівнюють усі чотири набори відповідей, самостійно аналізуючи подібності і розбіжності.

Аналіз вправи:

1. Чи вдалося вам на цьому занятті бути відвертими та об’єктивними?

2. Чи досягнута мета?

3. Наскільки були учасники гри активними та об’єктивними?

Завдання 1:

До графічних зображень натуральних об’єктів, що традиційно використовуються в курсі трудового навчання, відносяться й художні малюнки швейної машини та її деталей,

моделей швейних виробів, аплікацій, візерунків для вишивання і т.д. Малюнки можуть застосовуватися при створенні різноманітних завдань, вправ для студентів.

„Опиши малюнок, ескіз”.

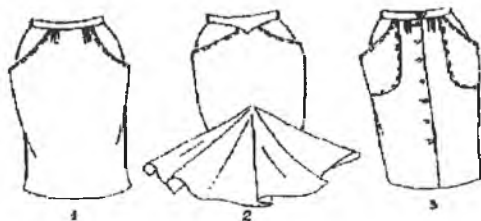
Ці завдання застосовують у вивченні теми „Коструювання та моделювання швейних виробів”. Вони передбачають усний або письмовий опис ескізу за плпном і тим зумовлюють переведення художньої форми подання матеріалу (художній малюнок) у словесну наукову.

Завдання 2:

„Швидко проаналізувати ескіз майбутнього виробу, знайти недоліки, зробити поравки та висновки” або „Порівняй декілька ескізів майбутнього виробу”.

Головна мета завдань – навчити студентів швидко визначати недоліки в композиційному вирішенні виробу (швейного, вишитого). Ці недоліки можуть стосуватися композиційного розташування візерунка вишивки на виробі; відповідності розмірів виробу та візерунка, форми виробу та характеру візерунка

Встановіть, якому ескізу відповідає опис моделі:
спідниця з
трьома складками з обох боків переднього
полотнища. Біля
бокових швів – накладні кишені. Застібка центральна
на гудзики.
Спідниця звужена до низу.

Завдання 3. „Відкоректуй та виправ ескіз моделі”

Студентам необхідно визначити елементи, що не відповідають основному творчому задуму автора, та змінити їхню форму, розміри, розташування або ж замінити їх іншими, а при необхідності усунути взагалі. На ескізи для таких завдань можна наносити зайві елементи, створюючи таким чином завдання з надлишковими даними.

Завдання 4. „Допрацюй або заверши малюнок, ескіз”

„Допомога художнику”. Характер завдань різний: розфарбуй малюнок, грамотно добери кольори для вишивки, аплікації, моделі одягу; домалюй елементи, які відсутні на ескізі одягу (комір, рукав, кишеня, елементи оздоблення тощо), та прибори зайві.

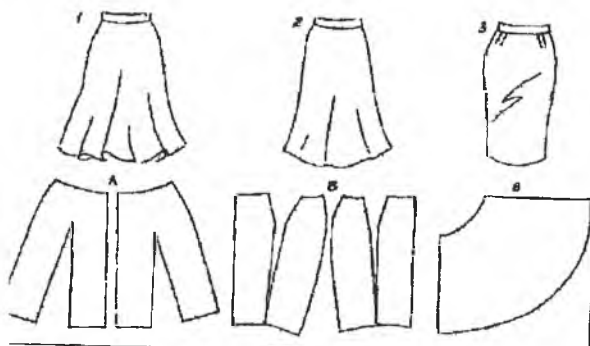
Вправи такого типу містять неповну інформацію, яку необхідно відновити. Якщо перше завдання вимагає вибору кольорів за принципом їхнього гармонійного поєднання, то друге – складніше, спрямоване на аналіз композиційного вирішення майбутнього виробу, а саме його форми та силуету, ліній, розмірів і форм окремих деталей.

Отже, завдання 1-4 пов'язані із формуванням в студентів умінь аналізувати та коректувати ескізи виробів, спираючись на знання з основ кольорознавства, композиції, малюнка.

Завдання 5. „Виконай за ескізом моделі технічне моделювання”

Завдання спрямоване на переведення художньої форми опису в наукову графічну (креслення швейного виробу). Можна застосовувати і протилежний варіант – „Виконай ескіз за кресленням”.

Знайдіть, якому ескізові моделі відповідає технічне моделювання спідниці.

У контексті дифузії функцій систем освіти й наукової комунікації визначені актуальні напрями, досліджена роль, функції та зміст інформаційної діяльності в структурі освітньої діяльності вищої школи. Інформаційна діяльність у вищій школі стає необхідною для реалізації системою освіти своїх функцій за умов інформатизації, драматичного зростання «зовнішніх»

інформаційних потоків, перш за все потоків науково-технічної інформації.

Виокремлено самостійний напрям педагогічної діяльності – інформаційно-педагогічна діяльність, що розмежовується на науково-інформаційну і навчально-інформаційну. Науково-інформаційна діяльність у вищій школі направлена на формування вхідного потоку наукової інформації, його аналітико-синтетичну обробку, навчально-інформаційна – на його методичну (дидактичну) обробку і надання студентам в навчальному процесі. Виділення вказаних видів діяльності відбиває закономірний еволюційний процес розподілу праці в освітній діяльності в умовах інформатизації суспільства.

Підкреслена важливість для вищої освіти ключових складових інформаційної діяльності, якими виступають інформаційний пошук і аналітико-синтетична обробка інформації. Особливістю сучасного етапу розвитку аналітики є широке залучення до її виконання програмних засобів, що дозволяє обробляти величезні обсяги інформації. У той же час, як показано в роботі, при виконанні аналітичної обробки інформації залишається потреба й у людському інтелекті.

Список джерел

1. Арнольд А.И. Теория культуры: историцизм и вопросы методологии / А.И. Арнольд // Культура, человек и картина мира. – М.: Прогресс, 1987. – 347с.
2. Богданова Т.Л. Формування інформаційної культури студентів технічних спеціальностей у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання (технічні дисципліни)” / Т.Л. Богданова. – Харків, 2007. – 27 с.
3. Бочаров С.П. Системный подход к изучению мнемических процессов / С.П. Бочаров // Исследование памяти. – М.: Наука, 1990. – С.7-19.
4. Бурлаков В.В. Формирование и развитие коммуникативных способностей учителя иностранного языка: автореф. на соискание науч. степени канд. псих. наук: спец. 19.00.05 „Педагогическая и возрастная психология” / В.В. Бурлаков. – Киев. – 2002. – 178с.
5. Выготский Л.С. Психология искусства / Л.С. Выготский. – М.: Искусство, 1986. – 573с.
6. Воробьев Г.Г. Информационная культура в управленческом труде / Г.Г. Воробьев. – М.: Экономика, 1971. – 106с.

7. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. – [Чинний від від 2004.01.14]. – К.: Кабінет Міністрів України, 2004. – [№24]. – С.8.
8. Джеймс У. Память / У. Джеймс // Психология памяти / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 1998. – С.200-214.
9. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії / І.А. Зязюн, Г.М. Сагач. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302с.
10. Ильющенко Р.Ю. Память хорошая, память плохая / Р.Ю. Ильющенко. – Новосибирск: Наука. Сиб. отделение, 1991. – 161с.
11. Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее. труды Международной научной конференции: тезисы докладов КГАК (Краснодар-Новороссийск, 11-16 сентября 1996г.). – Краснодар-Новороссийск, 1996. – 490с.
12. Каган М.С. Человеческая деятельность: опыт системного анализа / М.С. Каган. – М.: Политиздат, 1974. – 328с.
13. Коган Л.Н. Проблемы исследования целостности культуры / Л.Н. Коган. – М.: Мысль, 1992. – 264с.
14. Коджаспирова Г.М. Педагогика: Учеб. для студ. образоват. учреждений сред. проф. образования / Г.М. Коджаспирова. – М.: ВЛАДОС, 2004. – 352с.
15. Ларцев В.С. Социальные и культурные детерминанты формирования личности: монография / В.С. Ларцев. – К.: Принт-Экспресс, 2002. – 430с.
16. Лебедева Л.А. К изучению уровня личности / Л.А. Лебедева, Г.А. Сухорукова, Н.В. Меньшикова. – Свердловск, 1979. – 286с.
17. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов. – М.: Наука, 1984. – 444с.
18. Лотман Ю.И. Статьи по типологии культуры / Ю.И. Лотман. – Тарту, 1970. – С.5-6.
19. Макарова Н.В. Программа по информатике и ИКТ. Системно-информационная концепция: базовый уровень / Н.В. Макарова. – СПб.: Питер, 2006. – 288с.
20. Маркарян Э.С. Теория культуры и современная наука: логико-методологический анализ / Э.С. Маркарян. – М.: Мысль, 1983. – 284с.
21. Моль А. Социодинамика культуры / А. Моль. – М.: Прогресс, 1979. – 406с.
22. Новий словник української мови: у 3 т. / [упоряд. Й.А. Багмут, І.К. Білодід та ін]. – К.: АКОНІТ, 2001. – С.33.
23. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов. – М.: Рус. язык, 1986. – 797с.
24. Пеньков А.В. Использование новой информационной технологии при преподавании математики в старших классах: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.09 „Теорія навчання” / Пеньков А.В. – К., 1992. – 210с.
25. Ромашина О.Я. Формування інформаційної культури студентів коледжів технічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

- канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / О.Я. Ромашина. – Тернопіль, 2007. – 27 с.
26. Семенюк Э.П. Информационная культура общества и прогресс информатики / Э.П. Семенюк // НТИ. – 1994. – №1. – С.34-43.
27. Семенюк Э.П. Информатизация общества, культура личности / Э.П. Семенюк // НТИ. – [Сер.1]. – 1993. – №1. – С.1-7.
28. Семенюк Э.П. Технологический этап научно-технической революции информатики / Э.П. Семенюк // НТИ. – [Сер.1]. – 1995. – №1. – С.1-9.
29. Соколов Э.В. Понятие, сущность и основные функции культуры: учебн. пособие / Э.В. Соколов. – Л.: ЛГИК, 1989. – 83с.
30. Угрин Л.Я. Формування інформаційної культури та розвиток громадянської освіти: (сесія третя) [Електронний ресурс] / Internet. – 2004. – №12. – Назва з титул. екрану.
31. Філософський енциклопедичний словник: довідкове видання / [авт.-уклад. П.Н. Федосєєв, С.М. Ковальов]. – К.: Абрис, 2002. – С.457.
32. Францев Г. Культура / Г. Францев // Философская энциклопедия. – М.: Наука, 1964. – Т.3. – 575с
33. Чавчавадзе Н.З. Культура и ценности / Н.З. Чавчавадзе. – Тбилиси: Мицниереба, 1984. – 172с.
34. Miller G.A. Plans and the structure of behavior / G.A. Miller, E. Galanter, K.P. Pribram. – N.Y.Holt, 1960. – 208p.

3.3. Системний підхід у забезпеченні якості дизайн-підготовки майбутніх учителів технологій

Пріоритетним у реформуванні вищої освіти є створення науково обґрунтованих механізмів удосконалення змісту і якості професійної підготовки фахівців. Дизайн-підготовка є визначальною ланкою у навчанні майбутнього вчителя технології, оскільки складає основу його професійної компетентності. Вимоги до якості дизайн-підготовки вчителя технології формуються на основі освітніх стандартів, вивчення досвіду шкільної практики та вимог суспільства.

Головна мета технологічної освіти у школі – формування проектно-технологічної компетентності, опанування естетичних принципів практичної діяльності, знання національних надбань у сфері декоративно-ужиткового мистецтва, основ етнодизайну. В освітньому процесі вищого навчального закладу ця мета набуває фундаментального значення, оскільки суспільство і освіта України потребує розповсюдження цілеспрямованої дизайнерської підготовки майбутнього вчителя технології.